MUSIQIY TA`LIMDA DARS TURLARI VA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH YO`LLARI

Xoliqov Jamshid Sodigaliyevich
Respublika musiqa va san'at kolleji

Musiqa ta'lim tizimining tahlillari va o'zidagi ijobiy jihatlarini umumlashtirish musiqa darslarining yangi turlarini ishlab chiqish imkonini berdi.

Zamonamiz taqazosi bilan musiqa darslari yanada qiziqarliroq bo'lishi uchun ularda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash yaxshi natija bermoqda. Darslar qiziqarliroq, jo'shqin, ko'tarinki ruhda o'tishi uchun biz quydagi dars turlarini taklif etamiz:

Konsert darslar, viktorina darslar, intervyu darslar, konkurs darslar, yo'naltiruvchi darslar (illyustrativ material yordamida), «stol atrofida» darslari, o'z-o'zini anglash darslari, himoya darslari, rasmlar galereya darslari, quvnoqlar va zukkolar darsi, bahs-munozara darslari va hokazolar.

Bu darslarning har biri o'z tuzilishi, vazifasi va metodik asosiga egadir.

Boshlang'ich sinflarda darslarni o'yin tarzida olib borilsa, o'quvchilarning faolligi oshib boradi va ular berilgan vazifalarni nisbatan oson bajaradilar. Masalan, musiqiy cholg'ular mavzusini o'tganda, o'quvchilarga turli xildagi musiqa cholg'ulari surati solingan kartochkalar beriladi.

O'qituvchi magnitofon yordamida biror bir cholg'uda ijro etilgan musiqani qo'yadi. O'quvchilar musiqiy asar qanday cholg'uda ijro etilganligini qo'llaridagi kartochkalar orqali qo'rsatadilar. Eng faol qatnashgan o'quvchilar baholanadilar va rag'batlantiriladilar. Masalan, viktorina-dars, konsert-darslari o'quvchilarning bilimlariga asoslangan holda o'tiladi. Dars-sayohat video tasma yordamida tabiat qo'yniga, shaharlarga musiqiy sayohatga asoslanadi.

Hozirgi paytgacha keng qo'llanilib kelingan dars turlaridan:

1. Tashkiliy darslar.
2. Aralash darslar.
3. Dominantali (darsdagi biror faoliyat turi – qo'shiq kuylash, musiqa tinglash, musiqa savodi, musiqiy ijodkorlik – boshqalaridan ustunroq bo'ladi) darslar.
4. Kontrol-tekshiruvchi darslar.
5. Kompleks darslar.
6. Intervyu darslari.
7. Himoya darslari.
8. Yakunlovchi darslar.

Hozirgi kunda zamonamiz taqozosi bilan musiqiy ta'lim tizimiga ham noan'anaviy dars turlari kirib kelmoqda. Biz mavjud pedagogic texnologiyalar asosida musiqa ta'limida qo'llanilishi mumkin bo'lgan bir necha noan'anaviy dars turlarini ishlab chiqdik. Endi har bir dars turiga izoh berib o'tamiz.

Konsert darslari – o'quvchilardagi bor musiqiy–nazariy bilimlarni amalda qo'llash, o'zlari va boshqalarning bilimlariga baho berish, sahnada o'zini tutishni o'rganish, jamoa bo'lib kuylash va yakkanavozlik malakalarini shakllantirish, bolalar musiqiy cholg'ularida jo'r bo'lish, raqs elementlarini bajarish va hokazolarga keng imkoniyat yaratadi. Bunday darslarni asosan bir chorak tugab, boshqasi boshlanganda uyushtirish maqsadga muvofiqdir. Chunki bu dars turida o'quvchilar chorak davomida o'zlari o'rgangan qo'shiqlari asosida «konsert» o'tkazadilar. Bunday darslar o'quvchilar bilim darajasini aniqlashga va baholashga keng imkoniyat beradi. Dars avvaldan rejalashtiriladi. O'quvchilar o'zlari o'rgangan qo'shiqlarini tayyorlab keladilar. O'qituvchi avvalgi

https://wordlyknowledge.uz

darsida har bir o‘quvchiga vazifa belgilab bergan bo‘lishi kerak. Darslar hammaning birgalikda davlat madhiyasini kuylashlaridan boshlanadi. Bu darslar shunisi bilan ahamiyatliki, o‘quvchilar o‘zlarining barcha ijodiy qobiliyatlarini, ijrochilik mahoratlarini ishga soladilar. Bunday darslar o‘quvchilarning musiqiy did va musiqiy dunyoqarashlarini shakllantirishga asos soladi. Shuningdek, o‘quvchilarda sahnada o‘zlarini tuta olish, artistizm, jamoa bo‘lib kuylash, mustaqillik, tashabbuskorlik malakalari shakllanadi.

O‘qituvchi darsdan bir dars avval o‘quvchilarga qanday qo‘shiq kuylashlarini taqsimlab bersa, qaysi qo‘shiqdan keyin qaysinisi ijro etilishini taqsimlab bersa, darslar aniq bir tizimga asoslangan holda, tartibga rioya qilingan holda uyushtiriladi. Bunday darslarda o‘qituvchi deyarli barcha o‘quvchilarni baholash imkoniyatiga ega bo‘ladi. «Konsert» darslariga qo‘shiqlarining mazmuniga mos holda kiyinib kelish

o‘quvchilarning qiziqishlarini yanada orttiradi va darsning samaradorligi ortadi. Konsert darslarda o‘quvchilar o‘zlarining bor bilim va iste’dodlarini ishga solishlariga imkon yaratilishi kerak. Masalan, kimdir yaxshi qo‘shiq kuylasa, kimdir raqsga tushishni o‘rniga qo‘yadi, kimdadir aktyorlik qobiliyati kuchli. O‘qituvchi ziyrak bo‘lgan holda har bir o‘quvchining hohish-istaklarini, imkoniyatlarini hisobga olib konsert uyushtirishi zarur. Konsert darslarni biror bir kompozitor yoki yozuvchining tavallud kuniga yoki ijodiga bag‘ishlab ham o‘tkazish mumkin. Bunda konsert darsda shu ijodkor yaratgan asarlar ijro etiladi hamda o‘qituvchi yoki o‘quvchilardan biror bir

boshlovchi muallifning hayot va ijodi haqida so‘zlab beradi.

Viktorina darslari asosan musiqa tinglash jarayonlarida o‘tkaziladi. O‘qituvchi biror texnik cholg‘u yordamida o‘quvchilarga musiqa qo‘yib beradi. O‘quvchilar o‘z navbatida bu musiqaning nomi, ijrochisi, kompozitorini topadilar. Bunday darslar «Kompozitor, ijrochi va tinglovchi» mavzusi o‘tilganda juda qo‘l keladi.

WORDLY KNOWLEDGE